

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

21. detsember 2016*

Apellatsioonkaebus — Välissuhted — Euroopa Liidu ja Maroko Kuningriigi vaheline leping liberaliseerimismeetmete kohta põllumajandustoodete ja kalatoodete valdkonnas — Otsus, millega kiidetakse heaks rahvusvahelise lepingu sõlmimine — Tühistamishagi — Vastuvõetavus — Õigus esitada hagi — Lepingu territoriaalne kohaldamine — Lepingu tõlgendamine — Enesemääramise põhimõte — Rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõte

Kohtuasjas C-104/16 P,

mille ese on Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 56 alusel 19. veebruaril 2016 esitatud apellatsioonkaebus,

Euroopa Liidu Nõukogu, esindajad: H. Legal, A. de Elera-San Miguel Hurtado ja A. Westerhof Löfflerová,

apellatsioonkaebuse esitaja,

keda toetavad:

Belgia Kuningriik, esindajad: C. Pochet ja J.-C. Halleux,

Saksamaa Liitvabariik, esindaja: T. Henze,

Hispaania Kuningriik, esindajad: M. Sampol Pucurull ja S. Centeno Huerta,

Prantsuse Vabariik, esindajad: F. Alabrune, G. de Bergues, D. Colas, F. Fize ja B. Fodda,

Portugali Vabariik, esindajad: L. Inez Fernandes ja M. Figueiredo,

Maroko põllumajanduse ja maaelu arengu konföderatsioon (Comader), esindajad: advokaadid J.-F. Bellis, M. Struys, A. Bailleux, L. Eskenazi ja R. Hicheri,

menetlusse astujad apellatsioonimenetluses,

teised menetlusosalised:

Rahvarinne saguia-el-hamra ja rio de oro vabastamiseks (Polisario Rinne), esindaja: advokaat G. Devers,

hageja esimeses kohtuastmes,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

Euroopa Komisjon, esindajad: F. Castillo de la Torre, E. Paasivirta ja B. Eggers,

menetlusse astuja esimeses kohtuastmes,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident A. Tizzano, kodade presidendid R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič ja J. L. da Cruz Vilaça, kohtunikud J. Malenovský (ettekandja), E. Levits, J.-C. Bonichot, A. Arabadžiev, C. Toader, C. G. Fernlund, C. Vajda, S. Rodin, F. Biltgen ja K. Jürimäe,

kohtujurist: M. Wathelet,

kohtusekretär: ametnik V. Giacobbo-Peyronnel,

arvestades kirjalikus menetluses ja 19. juuli 2016. aasta kohtuistungil esitatut,

olles 13. septembri 2016. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Euroopa Liidu Nõukogu palub oma apellatsioonkaebuses, et tühistataks Euroopa Liidu Üldkohtu 10. detsembri 2015. aasta otsus kohtuasjas Polisario Rinne *vs.* nõukogu (T-512/12, edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus“, EU:T:2015:953), millega Üldkohus rahuldab Rahvarinde saguia-el-hamra ja rio de oro vabastamiseks (Polisario Rinne) hagi, mille ese oli nõue osaliselt tühistada nõukogu 8. märtsi 2012. aasta otsus 2012/497/EL Euroopa Liidu ja Maroko Kuningriigi vahelise kirjavahetuse vormis lepingu (milles käsitletakse põllumajandustoodete, töödeldud põllumajandustoodete, kala ja kalandustoodetega seotud vastastikuseid liberaliseerimismeetmeid, millega asendatakse Euroopa – Vahemere piirkonna lepingu (millega luuakse assotsiatsioon ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Maroko Kuningriigi vahel) protokollid nr 1, 2 ja 3 ning nende lisad ja millega muudetakse kõnealust assotsiatsioonilepingut) sõlmimise kohta (ELT 2012, L 241, lk 2, edaspidi „vaidlusalune otsus“).

Õiguslik raamistik

Rahvusvaheline õigus

Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikiri

- 2 Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikiri, mis on allkirjastatud 26. juunil 1945 San Franciscos, sätestab oma artiklis 1:

„ÜRO eesmärkideks on:

[...]

2. Arendada rahvusvahelisi sõbralikke suhteid rahvaste võrdõiguslikkuse ja enesemääramise põhimõtte austamise alusel ja rakendada muid meetmeid üldise rahu kindlustamiseks.

[...]“

- 3 ÜRO põhikirja XI peatükk „Deklaratsioon end ise mittevalitsevate territooriumide kohta“ hõlmab artiklit 73, milles on sätestatud järgmist:

„ÜRO liikmed, kes kannavad vastutust või võtavad endale vastutuse territooriumide valitsemise eest, mille rahvad ei ole veel saavutanud täielikku omavalitsust, tunnustavad põhimõtet, et mainitud territooriumide rahvastiku huvid on esmajärgulised ja võtavad endale pühaks kohustuseks maksimaalselt soodustada nende territooriumide rahvastiku heaolu rahvusvahelise rahu ja julgeoleku süsteemi raamides, mis on sisse seatud käesoleva põhikirjaga [...]

[...]“

Rahvusvaheliste lepingute õiguse Viini konventsioon

- 4 Viinis 23. mail 1969 sõlmitud Viini lepingute õiguse konventsiooni (*Recueil des traités des Nations unies*, kd1155, lk 331, edaspidi „Viini konventsioon“) preambuli viimasest lõigust nähtub, et osalisriigid „kinnita[vad], et konventsiooniga reguleerimata küsimustes kohaldatakse endiselt rahvusvahelise tavaõiguse norme“.

- 5 Konventsiooni artiklis 3 „Konventsiooni kohaldamisalast välja jäävad rahvusvahelised kokkulepped“ on sätestatud:

„Asjaolu, et konventsiooni ei kohaldata selliste rahvusvaheliste kokkulepete suhtes, mille on sõlminud riigid ja rahvusvahelise õiguse muud subjektid või rahvusvahelise õiguse muud subjektid omavahel, või mis ei ole sõlmitud kirjalikult, ei mõjuta:

[...]

- b) konventsiooni selliste normide kohaldamist, mis kehtivad nende kokkulepete suhtes rahvusvahelise õiguse järgi konventsioonist olenemata;

[...]“

- 6 Konventsiooni artikkel 26 „*Pacta sunt servanda*“ näeb ette:

„Iga jõustunud leping on tema osalisriikidele kohustuslik ja nad peavad seda heas usus täitma.“

- 7 Sama konventsiooni artikkel 29 „Lepingu territoriaalne kohaldamisala“ sätestab:

„Kui lepingust või muul viisil ei ilmne muu kavatsus, on leping kohustuslik igale osalisriigile kogu tema territooriumil.“

- 8 Viini konventsiooni artikkel 30 „Samas küsimuses järjestikku sõlmitud lepingute kohaldamine“ sätestab lõikes 2:

„Kui lepingus on sätestatud, et selle kohaldamisel tuleb arvestada eelnevat või järgnevat lepingut või et seda ei loeta sellise lepinguga kokkusobimatuks, lähtutakse sellest teisest lepingust.“

- 9 Konventsiooni artikkel 31 „Tõlgendamise üldnorm“ näeb ette:

„1. Lepingut tõlgendatakse heas usus, andes lepingus kasutatud mõistetele konteksti arvestades tavatähenduse ning lähtudes lepingu mõttest ja eesmärgist.“

2. Lepingu tõlgendamisel hõlmab kontekst peale teksti, kaasa arvatud preambul ja lisad:

- a) lepingu juurde kuuluva kokkuleppe, mis on saavutatud kõigi osalisriikide vahel seoses lepingu sõlmimisega;
- b) dokumendi, mille on koostanud üks või mitu osalisriiki seoses lepingu sõlmimisega ja mille teised osalisriigid on heaks kiitnud lepinguga seotud dokumendina.

3. Rööbiti kontekstiga võetakse arvesse:

- a) osalisriikide järgnevat kokkulepet lepingu tõlgendamise või selle kohaldamise kohta;
- b) lepingu kohaldamise edaspidist praktikat, mis kehtestab osalisriikide kokkuleppe selle tõlgendamise suhtes;
- c) rahvusvahelise õiguse asjaomaseid norme, mida kohaldatakse osalisriikide suhetes.

4. Eritähendus antakse terminile sel juhul, kui on kindlaks tehtud, et osalisriikidel oli selline kavatsus.“

10 Konventsiooni artikkel 34 „Kolmandaid riike puudutav üldnorm“ sätestab:

„Leping ei too kolmandale riigile kohustusi ega õigusi ilma tema nõusolekuta.“

Liidu õigus

Assotsiatsioonileping

11 Euroopa – Vahemere piirkonna assotsiatsioonileping ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Maroko Kuningriigi vahel allkirjastati 26. veebruaril 1996 Brüsselis (EÜT 2000, L 70, lk 2; edaspidi „assotsiatsioonileping“) ja kiideti Euroopa ühenduste nimel heaks nõukogu ja komisjoni 24. jaanuari 2000. aasta otsusega 2000/204/EÜ, ESTÜ (EÜT 2000, L 70, lk 1; ELT eriväljaanne 11/33, lk 175). Selle lepingu artikli 96 kohaselt jõustus see 1. märtsil 2000, nagu nähtub ka Euroopa Ühenduste Teatajas avaldatud teatisest (EÜT 2000, L 70, lk 228).

12 Assotsiatsioonilepingu artikli 1 lõikes 1 on sätestatud:

„Käesolevaga luuakse ühelt poolt ühenduse ja selle liikmesriikide ning teiselt poolt Maroko vaheline assotsiatsioon.“

13 Lepingu II jaotis „Kaupade vaba liikumine“ hõlmab lepingu artikleid 6–30.

14 Lepingu artikkel 16 sätestab:

„Ühendus ja Maroko liberaliseerivad järk-järgult vastastikust kauplemist põllumajandustoodete ja kalandustoodetega.“

15 Sama lepingu artikli 17 lõikes 1 oli selle algses versioonis sätestatud:

„Marokost pärit põllumajandustoodete ja kalandustoodete impordi suhtes ühendusse kohaldatakse vastavalt 1. ja 2. protokollis sisalduvaid sätteid.“

- 16 Assotsiatsioonilepingu VIII jaotis „Institutsioonilised üld- ja lõppsätted“ hõlmab muu hulgas artiklit 94, mille järgi:

„Käesolevat lepingut kohaldatakse nende territooriumide suhtes, kus kohaldatakse Euroopa Ühenduse ning Euroopa Sõe- ja Teraseühenduse asutamislepingut nendes lepingutes sätestatud tingimustel, ning Maroko Kuningriigi territooriumi suhtes.“

Liberaliseerimisleping

- 17 Euroopa Liidu ja Maroko Kuningriigi vahelise kirjavahetuse vormis leping (milles käsitletakse põllumajandustoodete, töödeldud põllumajandustoodete, kala ja kalandustoodetega seotud vastastikuseid liberaliseerimismeetmeid, millega asendatakse Euroopa – Vahemere piirkonna lepingu (millega luuakse assotsiatsioon ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Maroko Kuningriigi vahel) protokollid nr 1, 2 ja 3 ning nende lisad ja millega muudetakse kõnealust assotsiatsioonilepingut) (ELT 2012, L 241, lk 4, edaspidi „liberaliseerimisleping“) allkirjastati Brüsselis 13. detsembril 2010 ja kiideti seejärel liidu nimel heaks vaidlusaluse otsusega. Lepingus sätestatu kohaselt jõustus see 1. oktoobril 2012, nagu nähtub ka Euroopa Ühenduste Teatajas avaldatud teatisest (ELT 2012, L 255, lk 1).
- 18 Liberaliseerimislepingust ja vaidlusaluse otsuse põhjendustest 1–3 ilmneb, et selle lepingu eesmärk on lepingu artiklis 16 sätestatu kohaselt järk-järgult liberaliseerida vastastikust kauplemist põllumajandustoodete ja kalandustoodetega, muutes nimetatud lepingu teatavaid sätteid ja teatavaid selle lepingu lisaprotokolle.
- 19 Liberaliseerimislepinguga muudeti muu hulgas assotsiatsioonilepingu artikli 17 lõiget 1, mis nüüd sätestab:

„Protokollis nr 1 loetletud Marokost pärit põllumajandustoodete, töödeldud põllumajandustoodete, kala ja kalandustoodete Euroopa Liitu impordi korral rakendatakse kõnealuses protokollis sätestatud korda.

[...]“

- 20 Liberaliseerimislepinguga muudeti ka assotsiatsioonilepingu protokoll nr 1, mis näeb nüüd sisuliselt ette, et nende kahe lepingu kohaldamisalasse kuuluvate Marokost pärit põllumajandustoodete, töödeldud põllumajandustoodete, kala ja kalandustoodete suhtes kohaldamisele kuuluv väärtuseline tollimaks ja koguseline tollimaks kas kaotatakse või siis vähendatakse neid kuni kindlaksmääratud tasemeteni.

Vaidluse taust

- 21 Polisario Rinne, mis loodi 10. mail 1973, on oma põhikirja artikli 1 kohaselt „rahvuslik vabastusliikumine, mis on välja kasvanud Sahara rahva pikaajalisest vastupanust välisriikide erinevas vormis okupatsioonile“.
- 22 Polisario Rinde loomise ajaloolise ja rahvusvahelise konteksti ja Lääne-Sahara olukorra kujunemise, nii nagu neid on põhijoontes kirjeldatud vaidlustatud kohtuotsuse punktides 1–16, võib kokku võtta järgmiselt.
- 23 Lääne-Sahara on Aafrika loodeosas asuv territoorium, mille Hispaania Kuningriik XIX sajandil koloniseeris ja sellest sai Hispaania provints ning seejärel kandis Ühinenud Rahvaste Organisatsioon (ÜRO) selle 1963. aastal ÜRO põhikirja artikli 73 tähenduses mitteautonoomsete territooriumide loetellu, kus see on praeguseni.

- 24 ÜRO Peaassamblee võttis 14. detsembril 1960 vastu resolutsiooni 1514 (XV) „Koloniaalmaadele ja -rahvastele iseseisvuse andmise kohta“ (edaspidi „ÜRO Peaassamblee resolutsioon 1514 (XV)“), milles on muu hulgas sedastatud, et „kõigil rahvastel on vaba enesemääramise õigus, mida kasutades nad määravad vabalt kindlaks oma poliitilise seisundi“, ja et „kaitsealustel territooriumidel, mitteautonoomsetel territooriumidel ja muudel territooriumidel, mis ei ole veel iseseisvaks saanud, võetakse kohesed meetmed, et anda kogu võim viivitamatult üle nende territooriumide rahvastele, ilma tingimusi ega reservatsioone seadmata, kooskõlas nende rahvaste sooviga ja nende vabalt väljendatud tahtega“ ning et „kõik riigid peavad truult ja täpselt järgima ÜRO põhikirja sätteid [...], mis on aluseks [...] kõigi rahvaste suveräänsete õiguste ja territoriaalse terviklikkuse austamisele“.
- 25 ÜRO Peaassamblee võttis 20. detsembril 1966 vastu resolutsiooni 2229 (XXI) Ifni ja Hispaania Sahara küsimuse kohta, milles ta kinnitas taas, et „Hispaania Sahara rahva[l] on võõrandamatu õigus enesemääramisele“ ja kutsus Hispaania Kuningriiki kui haldusvõimu teostajat üles „määrama niipea kui võimalik kindlaks selle referendumi kord, mis leiab aset [ÜRO] egiidi all, et võimaldada territooriumi põliselanikel vabalt kasutada oma õigust enesemääramisele“.
- 26 ÜRO Peaassamblee võttis 24. oktoobril 1970 vastu resolutsiooni 2625 (XXV) „Deklaratsioon riikidevahelisi sõbralikke suhteid ja riikidevahelist koostööd käsitlevate rahvusvahelise õiguse põhimõtete kohta vastavalt ÜRO põhikirjale“, millega ta kiitis heaks nimetatud deklaratsiooni, mille tekst on resolutsioonile lisatud. Deklaratsioonis on muu hulgas märgitud, et „[i]gal riigil on kohustus austada [rahvaste enesemääramisõigust] kooskõlas [ÜRO] põhikirja sätetega“ ning et „kolooniaal territooriumil või muul mitteautonoomsel territooriumil on [ÜRO] põhikirjast lähtuvalt staatus, mis on eraldiseisev ja erinev selle riigi territooriumist, kes teda haldab; niisugune [ÜRO] põhikirja järgne eraldiseisev ja erinev staatus eksisteerib nii kaua, kui kolooniaal või mitteautonoomse territooriumi rahvas ei ole kasutanud oma enesemääramisõigust vastavalt [ÜRO] põhikirjale ja konkreetsemalt selle eesmärkidele ja põhimõtetele“.
- 27 Hispaania Kuningriik teatas 20. augustil 1974 ÜRO-le, et ta kavatses korraldada ÜRO egiidi all Lääne-Saharas referendumi.
- 28 16. oktoobril 1975 esitas Rahvusvaheline Kohus kui ÜRO põhiline kohtuorgan taotluse alusel, mille ÜRO Peaassamblee esitas Lääne-Sahara dekoloniseerimist käsitlevate tööde raames, nõuandva arvamuse (Lääne-Sahara, nõuandev arvamus, CIJ Recueil 1975, lk 12; edaspidi „Lääne-Saharat käsitlev nõuandev arvamus“), mille punktis 162 ta järeldas järgmist:

„Kohtule teatavaks tehtud asjaolud ja andmed näitavad, et Hispaania kolonisatsiooni ajal olid Maroko sultani ja teatavate Lääne-Sahara territooriumil elavate hõimude vahel õiguslikud lojaalsussidemed. Need näitavad samuti, et eksisteerivad õigused, sealhulgas teatavad maaga seotud õigused, mis kujutavad endast õigussuhteid – selle kohtu käsituses – Mauritaania ja Lääne-Sahara territooriumi vahel. Seevastu järeldab kohus, et talle teadaolevad asjaolud ja andmed ei tõenda, et ühelt poolt Lääne-Sahara territooriumi ja teiselt poolt Maroko Kuningriigi või Mauritaania vahel eksisteeriks mingi territoriaalne ülemvõimusuhe. Kohus ei tuvastanud seega niisuguste õigussuhete olemasolu, mis võiksid muuta [ÜRO Peaassamblee] resolutsiooni 1514 (XV) kohaldamist, mis puudutab Lääne-Sahara dekoloniseerimist, ning eelkõige enesemääramise põhimõtte kohaldamist territooriumi elanike tahte vaba ja moonutamata väljendamise kaudu. [...]“

- 29 Rahvusvaheline kohus vastas ÜRO Peaassamblee esitatud küsimustele kõnesolevas nõuandvas arvamuses oma analüüsi lõpuks nii:

„Kohus on arvamusel, et

[...]

Lääne-Sahara (Rio de Oro ja Sakiel El Hamra) ei olnud hetkel, kui Hispaania selle koloniseeris, eikellelegimaa (*terra nullius*).

[...]

see territoorium omas õigussuhteid Maroko Kuningriigiga; nende suhete laadi on kirjeldatud käesoleva arvamuse punktis 162;

[...]“

- 30 Nimetatud nõuandva arvamuse avaldamise päeval peetud kõnes märkis Maroko kuningas, et „kogu maailm on tunnustanud seda, et Lääne-Sahara kuulub“ Maroko Kuningriigile, nentis, et „tuleb see territoorium rahumeelselt tagasi võtta“ ja esitas üleskutse marsi korraldamiseks, mille peale tuli kokku 350 000 inimest.
- 31 ÜRO Julgeolekunõukogu võttis 6. novembril 1975 vastu resolutsiooni 380 (1975) Lääne-Sahara kohta, milles ta „avaldas kahetsust väljakuulutatud marsi korraldamise üle“ ning „nõudis, et Maroko Kuningriik tooks viivitamatult Lääne-Sahara territooriumilt ära kõik [sellel] marsil osalenud isikud“.
- 32 Hispaania Kuningriik teatas 26. veebruaril 1976 ÜRO peasekretärile, et alates sellest kuupäevast teeb ta lõpu oma kohalolekule Lääne-Saharas ja ning et ta loeb ennast vabastatuks igasugusest rahvusvahelisest kohustusest seda territooriumit hallata.
- 33 Vahepeal puhkes kõnealusel piirkonnas relvakonflikt Maroko Kuningriigi, Mauritania Islamivabariigi ja Polisario Rinde vahel.
- 34 Mauritania Islamivabariik sõlmis 10. augustil 1979 Polisario Rindega rahulepingu, mille kohaselt ta loobus igasugustest territoriaalsetest nõudmistest Lääne-Saharale.
- 35 ÜRO Peaassamblee võttis 21. novembril 1979 vastu resolutsiooni 34/37 Lääne-Sahara küsimuse kohta, milles ta „kinnitas uuesti Lääne-Sahara rahva võõrandamatut õigust enesemääramisele ja iseseisvusele, kooskõlas [ÜRO] põhikirjaga ning resolutsiooni 1514(XV) eesmärkidega“; „avaldas sügavat kahetsust olukorra halvenemise üle seetõttu, et Lääne-Sahara on endiselt Maroko poolt okupeeritud“; „nõudis, et Maroko Kuningriik annaks kohe samuti omapoolse panuse rahu tagamisse ja lõpetaks Lääne-Sahara territooriumi okupeerimise“ ning „soovitas sel eesmärgil, et [Polisario Rinne], mis esindab Lääne-Sahara rahvast, osaleks täiel määral Lääne-Sahara küsimusele õiglase, kestva ja lõpliku poliitilise lahenduse otsimises kooskõlas [ÜRO] resolutsioonide ja deklaratsioonidega“.
- 36 Relvakonflikt Maroko Kuningriigi ja Polisario Rinde vahel jätkus, kuni 30. augustil 1988 nõustusid pooled põhimõtteliselt vaherahuettepanekutega, mille oli esitanud eelkõige ÜRO peasekretär ja mis nägid konkreetselt ette relvarahu väljakuulutamise ning ÜRO kontrolli all enesemääramisreferendumi korraldamise.
- 37 Referendumit ei ole tänaseni toimunud, suurem osa Lääne-Sahara territooriumist on Maroko Kuningriigi kontrolli all ja Maroko sõjaväe ehitatud ja valvatav liivavall eraldab seda Lääne-Sahara territooriumi ülejäänud osast, mis on Polisario Rinde kontrolli all.

Menetlus Üldkohtus ja vaidlustatud kohtuotsus

- 38 Polisario Rinne esitas vaidlusaluse otsuse tühistamiseks hagiavalduse, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 19. novembril 2012.
- 39 Polisario Rinne põhjendas oma hagi üheteistkümne väitega.

- 40 Nõukogu nõudis selle peale, et hagi jäetaks vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata või, kui seda ei tehta, siis põhjendamata tõttu rahuldamata, ning et kohtukulud mõistetak välja Polisario Rindelt.
- 41 Üldkohtu kaheksanda koja presidendi 6. novembri 2013. aasta kohtumäärusega lubati Euroopa Komisjonil nõukogu nõuete toetuseks menetlusse astuda.
- 42 Vaidlustatud kohtuotsuses analüüsis Üldkohus kõigepealt nõukogu ja komisjoni argumente, mille kohaselt hagi tuleks jätta vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata esiteks põhjusel, et Polisario Rinne ei olnud tõendanud, et ta on juriidiline isik või et tal on kohtumenetlusõigus- ja teovõime, ning teiseks seetõttu, et vaidlusalune otsus ei puuduta teda otseselt ja isiklikult. Üldkohus lükkas need kaks vastuvõetamatuse vastuväidet tagasi vastavalt vaidlustatud kohtuotsuse punktides 34–60 ning punktides 61–114.
- 43 Mis puudutab Polisario Rinde õigust esitada hagi, siis tuletas Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 73–103 esmalt meelde, et vaidlusaluse otsuse eesmärk oli liberaliseerimislepingu sõlmimise heakskiitmine ja märkis siis, et seda lepingut „kohaldatakse ka“ Lääne-Sahara suhtes. „Võttes arvesse esitatud järeldust“, nagu on märgitud kõnesoleva kohtuotsuse punktis 104, asus Üldkohus seejärel kohtuotsuse punktides 105–110 ja 111–114 seisukohale, et Polisario Rinnet peab käsitama nii, et vaidlusalune otsus puudutab teda nii otseselt kui ka isiklikult.
- 44 Seejärel asus Üldkohus analüüsima ühteist väidet, mille Polisario Rinne oma tühistamishagi põhjendamiseks esitas; Üldkohus märkis vaidlustatud kohtuotsuse punktides 116 ja 117 järgmist:
- „116Kõigepealt tuleb tõdeda, et argumentidest, millega Polisario Rinne kõiki oma väiteid põhjendab, ilmneb, et ta taotleb oma hagiga [vaidlusaluse] otsuse tühistamist osas, milles kiideti heaks selles otsuses osundatud lepingu kohaldamine Lääne-Sahara suhtes. Eespool esitatud kaalutlustest selle kohta, kas [vaidlusalune] otsus puudutab Polisario Rinnet otseselt ja isiklikult, ilmneb, et just seepärast, et seda lepingut kohaldatakse ka Lääne-Sahara suhtes, puudutab [vaidlusalune] otsus Polisario Rinnet otseselt ja isiklikult.
- 117 Tuleb ka tõdeda, et Polisario Rinne tugineb mitmele väitele, millest kaks esimest puudutavad [vaidlusaluse] otsuse formaalset õiguspärasust, samas kui teised puudutavad selle materiaalsel õiguspärasust. Sisuliselt tugineb hageja [vaidlusaluse] otsuse õigusvastasusele põhjendusel, et sellega on rikutud nii liidu kui ka rahvusvahelist õigust. Hagi kõik väited tõstatavad tegelikult küsimuse, kas eksisteerib absoluutne keeld sõlmida liidu nimel rahvusvaheline leping, mida võib kohaldada territooriumi suhtes, mida faktiliselt kontrollib kolmas riik, ilma et liit ja selle liikmesriigid või üldisemalt kõik teised riigid oleksid tunnustanud selle riigi ülemvõimu sellel territooriumil (edaspidi „vaidlusalune territoorium“), ning olenevalt vastusest küsimuse, kas liidu institutsioonidel on sellega seoses kaalutusõigus, missugused on selle kaalutusõiguse piirid ja kasutamise tingimused.“
- 45 Üldkohus analüüsis seejärel kõiki neid väiteid ja lükkas need tagasi, asudes eelkõige seisukohale, et ükski neist väidetest ei võimalda järeldada, et liidul oleks absoluutselt keelatud sõlmida kolmanda riigiga lepingut, mida võib kohaldada „vaidlusaluse territooriumi suhtes“.
- 46 Samas raamistikus jättis Üldkohus siiski hiljem analüüsimiseks hulga väiteid, mis seonduvad tema hinnangul teise võimalusena esitatud küsimusega, millistel tingimustel võivad liidu institutsioonid heaks kiita niisuguse lepingu sõlmimise.
- 47 Lõpuks asus Üldkohus seda küsimust analüüsima vaidlustatud kohtuotsuse punktides 223–247. Ta asus sisuliselt seisukohale, et kuigi nõukogul on liidu välissuhete korraldamisel ulatuslik kaalutusõigus, on nõukogul, kui ta kavatseb heaks kiita rahvusvahelise lepingu, mida võidakse kohaldada niisugusel „vaidlusalusel territooriumil“ nagu Lääne-Sahara ja mille eesmärk on hõlbustada sellel territooriumil pärinevate toodete sealt eksportimist liitu, kohustus eelnevalt analüüsida kõiki konkreetse juhtumi

asjakohaseid asjaolusid ja eelkõige veenduda, et nende toodete tootmine ei toimu kõnesoleva territooriumi elanike huve kahjustades ja et sellega ei panda toime selle rahva põhiõiguste rikkumisi. Üldkohus asus seisukohale, et käesolevas asjas on nõukogu seda kohustust rikkunud.

48 Nendest põhjendustest tulenevalt järeldas Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 247, et „nõukogu [on] rikkunud oma kohustust analüüsida enne [vaidlusaluse] otsuse vastuvõtmist konkreetse juhtumi kõiki asjaolusid“, ning seepärast tühistas Üldkohus otsuse „osas, milles sellega kiidetakse heaks [liberaliseerimis]lepingu kohaldamine Lääne-Sahara suhtes“.

Menetlus Euroopa Kohtus ja poolte nõuded

49 Apellatsioonkaebuse esitamisel Euroopa Kohtu kantseleisse esitatud eraldi dokumendiga palus nõukogu kohtuasja lahendada Euroopa Kohtu kodukorra artiklites 133–136 ette nähtud kiirendatud menetluses.

50 Euroopa Kohtu president rahuldab selle taotluse 7. aprilli 2016. aasta kohtumäärusega.

51 Euroopa Kohtu presidendi 2., 13., 18. ja 24. mai 2016. aasta otsustega lubati vastavalt Hispaania Kuningriigil, Portugali Vabariigil, Prantsuse Vabariigil, Saksamaa Liitvabariigil ja Belgia Kuningriigil nõukogu nõuete toetuseks menetlusse astuda. Saksamaa Liitvabariik ei osalenud hiljem aga üheski menetlusetapis, samas kui Belgia Kuningriik ei osalenud menetluse suulises osas.

52 Euroopa Kohtu presidendi 9. juuni 2016. aasta kohtumäärusega lubati Maroko põllumajanduse ja maaelu arengu konföderatsioonil (Comader) nõukogu nõuete toetuseks menetlusse astuda.

53 Nõukogu palub Euroopa Kohtul:

- tühistada vaidlustatud kohtuotsus;
- teha vaidluses lõplik kohtuotsus, jättes hagi rahuldamata, ja
- mõista nõukogu kohtukulud nii esimeses kui ka apellatsiooniastmes välja Polisario Rindelt.

54 Polisario Rinne palub Euroopa Kohtul:

- esimese võimalusena jätta apellatsioonkaebus vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata;
- teise võimalusena jätta apellatsioonkaebus põhjendamatus tõttu rahuldamata;
- kolmanda võimalusena, juhuks, kui Euroopa Kohus peaks rahuldama nõukogu nõude vaidlustatud kohtuotsus tühistada, nõuab Polisario Rinne, et Euroopa Kohus teeks ise kohtuasjas lõpliku otsuse ja tühistaks vaidlusaluse otsuse esimeses kohtuastmes tagasi lükatud väidete alusel; ning
- mõista Polisario Rinde kohtukulud nii esimeses kui ka apellatsiooniastmes välja nõukogult.

55 Komisjon palub Euroopa Kohtul apellatsioonkaebuse rahuldada.

56 Belgia Kuningriik, Hispaania Kuningriik, Prantsuse Vabariik, Portugali Vabariik ja Comader paluvad samuti Euroopa Kohtul apellatsioonkaebuse rahuldada.

Menetluse suulise osa uuendamise taotlused

- 57 Kooskõlas kodukorra artikli 82 lõikega 2 kuulutati menetluse suuline osa lõppenuks pärast kohtujuristi ettepaneku esitamist 13. septembril 2016.
- 58 Euroopa Kohtu kantseleisse 15. septembril 2016 saabunud dokumendis juhtis nõukogu Euroopa Kohtu tähelepanu asjaolule, et tema arvates käsitleti kohtujuristi ettepanekus õigusküsimust, mida ta ei olnud tõstatanud apellatsioonkaebuses ja mida ei olnud käsitletud ükski muu menetlusosaline – nimelt küsimust liberaliseerimislepingu kohaldatavusest Lääne-Sahara suhtes. Samuti tegi nõukogu Euroopa Kohtule ettepaneku uuendada menetluse suulist osa juhul, kui kohtuasi peaks lahendatama selle küsimuse alusel.
- 59 Euroopa Kohtu kantseleisse 22. septembril 2016 saabunud dokumendiga esitas ka Comader menetluse suulise osa uuendamise taotluse sarnaste põhjendustega nagu nõukogu esitatud.
- 60 Sellega seoses tuleneb ELTL artikli 252 teisest lõigust, et kohtujuristil on ülesanne teha avalikul kohtuistungil täiesti erapooletult ja sõltumatult põhjendatud ettepanekuid kohtuasjades, mis nõuavad tema osalust, kusjuures on selge, et kohtujuristi ettepanek ega selle põhistus ei ole Euroopa Kohtule siduvad (vt kohtuotsused, 18.7.2013, komisjon jt vs. Kadi, C-584/10 P, C-593/10 P ja C-595/10 P, EU:C:2013:518, punkt 57, ning 6.10.2015, komisjon vs. Andersen, C-303/13 P, EU:C:2015:647, punkt 33).
- 61 Seetõttu ei ole see, et pool ei nõustu kohtujuristi ettepanekuga – olenemata sellest, mis küsimust selles analüüsiti –, iseenesest põhjus, mis õigustaks menetluse suulise osa uuendamist (vt kohtuotsused, 22.11.2012, E.ON Energie vs. komisjon, C-89/11 P, EU:C:2012:738, punkt 62, ning 17.9.2015, Mory jt vs. komisjon, C-33/14 P, EU:C:2015:609, punkt 26).
- 62 Seevastu võimaldab kodukorra artikkel 83 Euroopa Kohtul igal ajal, olles kohtujuristi ära kuulanud, uuendada määrusega menetluse suulise osa, eelkõige kui ta leiab, et asja lahendamisel tuleks tugineda õiguslikule argumendile, mille üle pooled ei ole vaieldud.
- 63 Käesolevas kohtuasjas tuleb aga märkida, et õiguslikud argumendid, millele nõukogu ja Comader viitavad, esitas komisjon vastuses apellatsioonkaebusele, toetamaks väidet, millega nõukogu ja komisjon vaidlustavad Üldkohtu analüüsi, mis puudutab Polisario Rinde õigust esitada hagi.
- 64 Lisaks esitati need argumendid kohtuistungil ja kõik menetlusosalised käsitlesid neid kohtuvaidluses ulatuslikult.
- 65 Neil asjaoludel leiab Euroopa Kohus, olles kohtujuristi ära kuulanud, et puudub alus menetluse suulise osa uuendamiseks.

Apellatsioonkaebus

Vastuvõetavus

Poolte argumendid

- 66 Polisario Rinne vaidlustab apellatsioonkaebuse vastuvõetavuse, väites sisuliselt, et liidul ei ole nõutavat pädevust, et sõlmida Lääne-Sahara suhtes õiguslikult kohaldatavat rahvusvahelist lepingut ning et nõukogul ei ole seega huvi vaidlustatud kohtuotsuse küsimuse alla seadmiseks, kuivõrd selle otsusega tühistatakse vaidlusalune otsus vaid „osas, milles sellega kiidetakse heaks [liberaliseerimis]lepingu kohaldamine Lääne-Sahara suhtes“.

67 Nõukogu ja komisjon vaidlevad vastu, väites et apellatsioonkaebus on vastuvõetav, ning märkides esimese võimalusena, et liidu institutsioon, näiteks nõukogu, võib esitada apellatsioonkaebuse, ilma et tal tuleks tõendada põhjendatud huvi. Teise võimalusena väidavad nad, et see tingimus on käesoleval juhtumil igal juhul täidetud, sest nõukogul on huvi saavutada vaidlustatud kohtuotsuse tühistamine, kuivõrd Üldkohus osaliselt tühistas sellega vaidlusaluse otsuse.

Euroopa Kohtu hinnang

68 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 56 teise lõigu kohaselt võib kohtuotsuse Euroopa Kohtule edasi kaevata iga pool, kelle nõue on osaliselt või tervikuna Üldkohtus rahuldamata jäetud.

69 Lisaks nähtub põhikirja artikli 56 kolmandast lõigust, et välja arvatud liidu ja nende teenistujate vaheliste vaidlustega seotud asjade puhul, ei pea liikmesriigid ega liidu institutsioonid tõendama oma põhjendatud huvi, et esitada Üldkohtu otsuse peale apellatsioonkaebust (vt kohtuotsused, 22.2.2005, komisjon *vs.* max.mobil, C-141/02 P, EU:C:2005:98, punkt 48; 21.12.2011, Prantsusmaa *vs.* People's Mojahedin Organization of Iran, C-27/09 P, EU:C:2011:853, punkt 45).

70 Käesoleval juhtumil järeldub sellest, et nõukogu, kelle nõuded Üldkohtus rahuldamata jäeti, ei pea käesoleva apellatsioonkaebuse esitamiseks tõendama põhjendatud huvi olemasolu.

71 Seega tuleb Polisario Rinde väide, et apellatsioonkaebus on vastuvõetamatu, tagasi lükata.

Sisulised küsimused

72 Nõukogu, keda toetab komisjon, esitab apellatsioonkaebuse põhjendamiseks kuus väidet, millest esimese ja teise kohaselt rikkus Üldkohus õigusnormi, kui ta analüüsis Polisario Rinde kohtumenetlusõigus- ja teovõimet ning tema õigust esitada hagi. Kolmanda väite kohaselt eiras Üldkohus selle kohtuliku kontrolli ulatust, mida ta teostab nõukogul välismajandussuhete valdkonnas oleva kaalutusõiguse ning selle kaalutusõiguse kasutamise tingimuste üle. Neljanda väite kohaselt eiras Üldkohus *ne ultra petita*-põhimõtet. Viienda väite kohaselt on vääralt tõlgendatud ja kohaldatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartat ja teatavaid rahvusvahelise õiguse norme. Kuuendas väites on märgitud, et rikutud on nõudeid, mis on kohaldatavad liidu akti osalise tühistamise suhtes.

73 Kõigepealt tuleb analüüsida apellatsioonkaebuse teist väidet, millega seatakse küsimuse alla Üldkohtu analüüs, mis puudutab Polisario Rinde õigust esitada hagi, ja konkreetsemalt tuleb selle väite raames analüüsida nõukogu ja komisjoni argumente, mis käsitlevad vaidlustatud kohtuotsuse punktides 73–103 sisalduvat Üldkohtu arutluskäiku eelnevalt püstitatud küsimuses, kas liberaliseerimisleping on Lääne-Sahara suhtes kohaldatav või mitte.

Vaidlustatud kohtuotsus

74 Esmalt märkis Üldkohus sellega seoses vaidlustatud kohtuotsuse punktides 72 ja 73 peamiselt seda, et arvestades argumente, mille Polisario Rinne esitas, et tõendada oma õigust esitada hagi, tuleb enne selle õiguse olemasolu käsitlemist kindlaks teha, kas liberaliseerimisleping on Lääne-Sahara suhtes kohaldatav või mitte.

75 Seejärel asus Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 74–88 seisukohale, et arvestades nõukogu, komisjoni ja Polisario Rinde argumente kõnealusel küsimuses, eeldab see küsimus kõnesoleva lepingu tõlgendamist. Lisaks leidis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 89–94 ja 98, et niisugune tõlgendamine peab toimuma vastavuses üldise rahvusvahelise tavaõigusega, mida on meelde tuletatud Viini konventsiooni artiklis 31. Vaidlustatud kohtuotsuse punktides 95–98 otsustas Üldkohus – erinevalt Euroopa Kohtu seisukohast 25. veebruari 2010. aasta kohtuotsuses Brita (C-386/08,

EU:C:2010:91) – aga sisuliselt, et arvestades tema lahendatava hagi asjaolusid, ei puutu lepingute suhtelise toimega seonduv üldise rahvusvahelise õiguse põhimõte, mille konkreetne väljendus on Viini konventsiooni artikkel 34, liberaliseerimislepingu tõlgendamisel asjasse.

76 Viimaks tõlgendas Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 99–102 liberaliseerimislepingu territoriaalset kohaldamisala, märkides järgmist:

„99 Vastavalt [Viini konventsiooni artiklile 31] tuleb võtta arvesse eelkõige konteksti, millesse niisugune rahvusvaheline leping nagu [liberaliseerimis]leping asetub. Kõik eespool punktides 77–87 nimetatud asjaolud on osa sellest kontekstist ja näitavad, et liidu institutsioonid olid teadlikud sellest, et Maroko ametiasutused kohaldavad Marokoga sõlmitud assotsiatsioonilepingu sätteid ka Lääne-Sahara selle osa suhtes, mida Maroko Kuningriik kontrollib, ega olnud selle kohaldamise vastu. Komisjon tegi Maroko ametiasutustega selle kohaldamise huvides hoopis teataval määral koostööd ja tunnustas selle tulemusi, lisades Lääne-Saharas asuvaid ettevõtjaid eespool punktis 74 nimetatud loetelus olevate ettevõtjate hulka.

100 Tuleb ka meenutada, et liidu ja Maroko Kuningriigi seisukohtade vahel, mis puudutavad Lääne-Sahara rahvusvahelist staatust, esineb lahknevus. Kui nõukogu ja komisjon on liidu seisukoha kokku võtnud piisavalt ja õigesti (vt punktid 74 ja 75 eespool), siis on selge, et Maroko Kuningriigil on olukorrast täiesti teistsugune nägemus. Tema sõnul on Lääne-Sahara tema territooriumi lahutamatu osa.

101 Näiteks [...] assotsiatsioonilepingu artiklis 94 esinevat viidet Maroko Kuningriigi territooriumile võisid Maroko ametiasutused mõista nii, et see hõlmab Lääne-Sahara territooriumi või vähemalt suuremat osa sellest, mida kontrollib Maroko Kuningriik. Ehkki liidu institutsioonid olid – nagu märgitud – teadlikud, et Maroko Kuningriik väidab nii, ei ole Marokoga sõlmitud assotsiatsioonilepingus ühtegi tõlgendavat sätet ega ühtegi muud sätet, millega jätaks Lääne-Sahara territoorium selle kohaldamisalast välja.

102 Arvesse tuleb võtta ka seda, et [liberaliseerimis]leping sõlmiti 12 aastat pärast [...] assotsiatsioonilepingu heakskiitmist ja olukorras, kus seda lepingut oli viidud ellu kogu selle ajavahemiku jooksul. Kui liidu institutsioonid soovisid olla vaidlustatud otsusega muudetud assotsiatsioonilepingu Lääne-Sahara suhtes kohaldamise vastu, oleksid nad võinud järjekindlalt nõuda, et selle otsusega heakskiidetava lepingu teksti lisataks säte, mis selle kohaldamise välistab. Nende tegevusetus selles küsimuses näitab, et nad nõustusid – vähemalt kaudselt – sellega, et [...] assotsiatsioonilepingut ja [liberaliseerimis]lepingut tõlgendatakse nii, et neid lepinguid kohaldatakse ka Lääne-Sahara selle osa suhtes, mida kontrollib Maroko Kuningriik“.

77 Niisugust tõlgendust arvestades asus Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 103 seisukohale, et liberaliseerimislepingut – asetatuna teda ümbritsevasse konteksti – „kohaldatakse ka Lääne-Sahara territooriumi suhtes“.

Poolte argumendid

78 Nõukogu heidab Üldkohtule ette, et viimane eeldas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 73, et kui liberaliseerimisleping on Lääne-Sahara suhtes kohaldatav, võib vaidlusalune otsus automaatselt Polisario Rinnet otseselt ja isiklikult puudutada. Niisugune järeldus on nõukogu väitel aga õiguslikult väär. Nagu Üldkohus on ka ise varem oma 3. juuli 2007. aasta kohtumääruses Commune de Champagne jt vs. nõukogu ja komisjon (T-212/02, EU:T:2007:194, punktid 90–94) otsustanud, puuduvad nõukogu otsusel, mis käsitleb rahvusvahelise lepingu sõlmimist liidu ja kolmanda riigi vahel, mis tahes õiguslikud tagajärjed selle lepingu teise osapoole territooriumi suhtes. Niisuguse territooriumi olukorda reguleerivad üksnes sätted, mille kõnealune teine osapool on suveräänselt vastu võtnud. Tagajärjed, mille see leping kõnesoleva territooriumi suhtes kaasa toob, ongi tekkinud üksnes

selle tõttu, et teine osapool avaldas lepingut ratifitseerides tahet olla lepinguga seotud ning võttis kohustuse võtta asjakohased meetmed kõnesolevast lepingust tulenevate kohustuste täitmiseks. Tunnistada, et tühistamishagi, mis on esitatud rahvusvahelise lepingu sõlmimist käsitleva nõukogu otsuse peale, on vastuvõetav, samas kui see hagi käsitleb rahvusvahelise lepingu õiguslikke tagajärgi teise lepingupoole territooriumi suhtes, viiks selleni, et liidu kohus ületab oma volitusi, kui ta langetab liidu õiguse vaatepunktist otsuse kolmandale riigile niisugusest lepingust tulenevate õiguste või kohustuste õiguspärasuse kohta, mille nimetatud riik vabalt ja suveräänselt sõlmis. Just niiviisi on Üldkohus nõukogu väitel toimunud käesolevas asjas, kui ta seadis Polisario Rinde hagi esitamise õiguse olemasolu sõltuvusse sellest, kas liberaliseerimislepingut Lääne-Sahara suhtes kohaldatakse või mitte. Viimaseks rõhutab nõukogu, et tõsiasi, et Lääne-Sahara on rahvusvahelise õiguse järgi „vaidlusalune territoorium“, ei mõjuta Üldkohtu arutluskäiku selles kohtumääruses, millega nõukogu täielikult nõustub.

- 79 Komisjon omalt poolt väidab, et tõsiasi, mida on muu hulgas käsitletud vaidlustatud kohtuotsuse punktis 87, nimelt, et liberaliseerimislepingut kohaldatakse Lääne-Sahara suhtes teatavil juhtudel *de facto*, ei saa pidada ei kontekstiks ega lepingu kohaldamise edaspidiseks praktikaks Viini konventsiooni artikli 31 lõike 2 ega lõike 3 punkti b mõttes, mis õigustaks assotsiatsioonilepingu artikli 94 tõlgendamist selliselt, et need kaks lepingut on kõnesoleva mitteautonoomse territooriumi suhtes kohaldatavad. Ehkki lisaks ei ole kõnealustesse lepingutesse lisatud ühtegi klauslit, mis sõnaselgelt välistaks Lääne-Sahara nende lepingute kohaldamisalast, siis arvestades liidu ja Maroko Kuningriigi vahelist erimeelsust selle mitteautonoomse territooriumi staatuse osas, mida Üldkohus mainib vaidlustatud kohtuotsuse punktis 100, ei ole seisukoht, mille kohaselt neid lepinguid kohaldatakse kõnesoleva territooriumi suhtes, selle tõsiasiaga õigustatav, arvestades: Viini konventsiooni artikli 31 lõike 3 punkti c; rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõtet, mis on kirja pandud nimetatud konventsiooni artiklis 34 ja mida on meelde tuletatud Euroopa Kohtu 25. veebruari 2010. aasta kohtuotsuses Brita (C-386/08, EU:C:2010:91); Lääne-Sahara rahva enesemääramisõigust, mida liit on oma sellekohastes seisukohtades korduvalt meelde tuletanud, ning asjakohast rahvusvahelist praktikat lepingute territoriaalse kohaldamise valdkonnas.
- 80 Vastuseks märgib Polisario Rinne, et Üldkohus ei analüüsinud liberaliseerimislepingu Lääne-Sahara suhtes kohaldamise küsimust mitte selleks, et tuletada sellest mingit eeldust hagi vastuvõetavuse kohta, vaid selleks, et kindlaks määrata faktiline ja õiguslik kontekst, milles tuleb mõista Polisario Rinde õigust esitada hagi. Nimelt on nõukogu ja komisjon ammu väitnud, et see leping ei ole kõnesoleva territooriumi suhtes kohaldatav, enne kui nad vastuseks Üldkohtu kirjalikult esitatud küsimustele ning seejärel Üldkohtus toimunud kohtuistungil tunnistasid, et lepingus sisalduvat tariifsete soodustuste kava kohaldati tõepoolest teatavil juhtudel toodete suhtes, mis olid pärit kõnealustelt territooriumilt. See tegur eristab kõnealust lepingut põhimõtteliselt kahest sarnasest lepingust, mille Maroko Kuningriik on sõlminud Ameerika Ühendriikidega ja Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooniga (EFTA).

Euroopa Kohtu hinnang

- 81 Nagu tuleneb vaidlustatud kohtuotsuse punktidest 73, 88 ja 98–102, rajaneb Üldkohtu järeldus, mis on ära toodud selle kohtuotsuse punktis 103 ja mille kohaselt liberaliseerimislepingut „kohaldatakse ka Lääne-Sahara territooriumi suhtes“, mitte faktide tuvastamisel, vaid lepingu õiguslikul tõlgendusel, milleni Üldkohus jõudis Viini konventsiooni artikli 31 alusel.
- 82 Nõukogu ja komisjoni seisukohad langevad selles küsimuses lõppkokkuvõttes ühte, kuivõrd Üldkohtu niisugune järeldus on nende kahe institutsiooni vastava argumentatsiooni kese. Komisjon väidab nimelt, et liberaliseerimislepingut ei saa tõlgendada nii, et see on õiguslikult kohaldatav Lääne-Sahara territooriumi suhtes. Nõukogu omakorda väidab, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta otsustas nende õiguste ja kohustuste õiguspärasuse üle, mis tulenevad teisele osapoolle lepingust, mille ta vabatahtlikult ja suveräänselt sõlmis. Et aga niisugust väidetavat õigusnormi rikkumist analüüsida,

tuleb igal juhul eelnevalt kontrollida, kas Üldkohtu järeldus, mis on esitatud vaidlustatud kohtuotsuse punktis 103 ja mis puudutab liberaliseerimislepingu kohaldamist Lääne-Sahara territooriumi suhtes, on põhjendatud. Vastasel korral ei pruugi teise lepingupoole võimalikud õigused ja kohustused kõnealuse territooriumiga seoses mõjutatud saada.

- 83 Järelikult tuleb kontrollida, kas peab paika Üldkohtu arutluskäik, millega Üldkohus – olles vaidlustatud kohtuotsuse punktides 99 ja 100 kirjeldanud konteksti, milles liberaliseerimisleping sõlmiti – määras vaidlustatud kohtuotsuse punktis 101 seejärel kindlaks kõnesoleva lepingu kohaldamisala, arvestades assotsiatsioonilepingu tingimusi, ning lõpuks käsitles vaidlustatud kohtuotsuse punktis 102 liberaliseerimislepingut ennast, enne kui ta jõudis sama kohtuotsuse punktis 103 esitatud järeldusele.
- 84 Mis sellega seoses puudutab esiteks vaidlustatud kohtuotsuse punkti 101, siis olgu märgitud, et Üldkohus tõlgendas liberaliseerimislepingu territoriaalset kohaldamisala, arvestades assotsiatsioonilepingu punkti 94, mille kohaselt seda lepingut kohaldatakse „Maroko Kuningriigi territooriumi suhtes“. Konkreetsemalt tõdes Üldkohus, et nimetatud artiklis sisalduvat viidet Maroko Kuningriigile võisid selle riigi ametivõimud mõista Lääne-Saharat hõlmavana ning et ehkki nõukogu ja komisjon olid niisugusest seisukohast teadlikud, ei sisaldanud assotsiatsioonileping ühtki tõlgendamisklauslit ega muud sätet, mille tagajärg oleks selle territooriumi välistamine kõnesoleva lepingu kohaldamisalast.
- 85 Nii toimides leidis Üldkohus, et arvestades esiteks Maroko Kuningriigi seisukohta, et Lääne-Sahara on lahutamatu osa tema territooriumist ja teiseks asjaolu, et nõukogu ja komisjon olid sellest seisukohast assotsiatsioonilepingu sõlmimise hetkel teadlikud ning kolmandaks niisuguse sätte puudumist, mis välistaks Lääne-Sahara selle lepingu territoriaalsest kohaldamisalast, tuli assotsiatsioonilepingu osalisi käsitada vaikimisi nõustunutena sellega, et lepingu artiklis 94 sisalduvat väljendit „Maroko territoorium“ tõlgendatakse nii, et see hõlmab ka vaidlusalust territooriumi.
- 86 Tuleb aga tõdeda, et tegemaks assotsiatsioonilepingut tõlgendades õiged õiguslikud järeldused asjaolust, et puudub lepingusäte, mis välistaks Lääne-Sahara assotsiatsioonilepingu territoriaalsest kohaldamisalast, oli Üldkohus kohustatud järgima mitte üksnes Viini konventsiooni artikli 31 lõikes 1 sätestatud hea usu põhimõtet, vaid ka selle artikli lõike 3 punktis c sätestatud, mille kohaselt tuleb rahvusvahelist kokkulepet tõlgendada, arvestades mis tahes asjakohast rahvusvahelise õiguse sätet, mis on selle rahvusvahelise kokkuleppe osaliste vahelistes suhetes kohaldatav (kohtuotsus, 25.2.2010, Brita, C-386/08, EU:C:2010:91, punkt 43; vt selle kohta ka kohtuotsus, 3.9.2008, Kadi ja Al Barakaat International Foundation vs. nõukogu ja komisjon C-402/05 P ja C-415/05 P, EU:C:2008:461, punkt 291 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 87 Kuigi erinevate käesoleval juhtumil kohaldatavate asjakohaste rahvusvahelise õiguse normide, see tähendab enesemääramispõhimõtte, Viini konventsiooni artiklis 29 kodifitseeritud normi ja rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõtte ulatus osaliselt kattub, on igaüks neist normidest ka autonoomne, mis tähendab, et neid kõiki tuleb ükshaaval analüüsida.
- 88 Sellega seoses olgu esmalt öeldud, et enesemääramisõiguse ette nägev tavaõiguse põhimõte, mida on muu hulgas meelde tuletatud ÜRO põhikirja artiklis 1, on – nagu Rahvusvaheline Kohus Lääne-Saharat käsitleva nõuandva arvamuse punktides 54–56 leidis – rahvusvahelise õiguse põhimõte, mis on kohaldatav kõigi mitteautonoomsete territooriumide suhtes ja kõigi rahvaste suhtes, kes ei ole veel iseseisvaks saanud. Tegemist on õigusega, millele saab tugineda *erga omnes*, ning ühega rahvusvahelise õiguse kesketest põhimõtetest (Ida-Timor, (Portugal vs. Austraalia), kohtuotsus, CIJ Recueil 1995, lk 90, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 89 Seega kuulub kõnealune põhimõte liidu ja Maroko Kuningriigi vahelistes suhetes kohaldatavate rahvusvahelise õiguse põhimõtete hulka, mida Üldkohus oli kohustatud arvesse võtma.

- 90 Selle põhimõtte kohaselt, nii nagu seda on täpsustatud ÜRO Peaassamblee resolutsioonis 2625 (XXV), mida on käsitletud käesoleva kohtuotsuse punktis 26, on „koloonia territooriumil või muul mitteautonoomsel territooriumil [ÜRO põhikirjast] lähtuvalt staatus, mis on eraldiseisev ja erinev“.
- 91 Konkreetsemalt on ÜRO Peaassamblee erinevates Lääne-Saharat käsitlevates resolutsioonides korduvalt väljendanud oma muret, et „territooriumi põliselanikud saaksid vabalt kasutada oma õigust enesemääramisele“, mida on öelnud ka Rahvusvaheline Kohus Lääne-Saharat käsitleva nõuandva arvamuse punktides 62, 64 ja 68.
- 92 Arvestades, et Lääne-Saharal on enesemääramisõigusest lähtuvalt territoorium, mis on eraldiseisev ja erinev mis tahes riigist, sealhulgas Maroko Kuningriigist, siis nagu väidab ka komisjon ja on sisuliselt väitnud kohtujurist oma ettepaneku punktides 71 ja 75, ei saa väljendit „Maroko Kuningriigi territoorium“, mida on kasutatud assotsiatsioonilepingu artiklis 94, tõlgendada nii, et Lääne-Sahara kuulub selle lepingu territoriaalsesse kohaldamisalasse.
- 93 Ehkki Üldkohus tõdes vaidlustatud kohtuotsuse punktis 3, et Lääne-Sahara kuulub alates 1963. aastast mitteautonoomsete territooriumide loetellu ÜRO põhikirja artikli 73 mõttes, ei teinud Üldkohus siiski Lääne-Saharal rahvusvahelise õiguse alusel oleva staatuse põhjal järeldust, et assotsiatsioonileping selle territooriumi suhtes kohaldamisele ei kuulu.
- 94 Järgmiseks tuleb märkida, et Viini konventsiooni artiklis 29 kodifitseeritud tavaõiguse norm näeb ette, et kui lepingust või muul viisil ei ilmne muu kavatsus, on leping kohustuslik igale osalisriigile kogu „tema territooriumil“.
- 95 Sellest normist, asetatuna assotsiatsioonilepingu artikli 94 tõlgendamise prismasse, tuleneb seega, et üldreeglina on leping riigi suhtes siduv – arvestades mõistele „territoorium“ tavapäraselt omistatavat sisu kombineerituna sellele eelneva, omastavas käändes asesõnaga „tema“ – geograafilisel alal, mille kõnesolev riik teostab täieulatuslikult oma volitusi, mille olemasolu rahvusvaheline õigus suveräänsete üksuste puhul tunnustab, välja arvatud mis tahes muu territoorium, näiteks territoorium, mis võib olla selle riigi ainujurisdiktsiooni või rahvusvahelise ainuvastutuse all.
- 96 Nagu komisjon sellega seoses õigesti märgib, tuleneb rahvusvahelisest praktikast, et kui rahvusvaheline leping on kohaldatav mitte üksnes ühe riigi territooriumil, vaid ka väljaspool seda territooriumi, on selles lepingus sõnaselgelt ette nähtud, et tegemist on territooriumiga, mis asub selle riigi „jurisdiktsiooni all“, nagu on sätestatud New Yorgis 10. detsembril 1984 vastu võetud piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise konventsiooni artikli 2 lõikes 1 või territooriumiga, „mille välissuhete eest [see riik] vastutab“, nagu on näiteks sätestatud 4. novembril 1950 Roomas allkirjastatud inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 56 lõikes 1.
- 97 Viini konventsiooni artiklis 29 kodifitseeritud tavaõiguse norm oli *a priori* samuti takistuseks sellele, et pidada Lääne-Saharat assotsiatsioonilepingu territoriaalsesse kohaldamisalasse kuuluvaks.
- 98 Erandina käesoleva kohtuotsuse punktis 94 viidatud üldnormist tuleneb aga nimetatud tavaõiguse normist samuti, et rahvusvaheline leping võib olla riigile siduv muu territooriumi osas, kui sellest kokkulepest või muul viisil ilmneb niisugune kavatsus.
- 99 Kõnesoleval juhtumil on Üldkohus väärt eeldanud, et kuna nõukogu ja komisjon olid teadlikud Maroko Kuningriigi seisukohast, mille kohaselt assotsiatsioonileping võib olla Lääne-Sahara suhtes kohaldatav, siis olid need institutsioonid vaikimisi selle seisukohaga nõustunud, nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 85.

- 100 Ka on oluline alla kriipsutada, et vastavalt üldise rahvusvahelise õiguse põhimõttele lepingute suhtelise toime kohta, mille konkreetne väljendus on Viini konventsiooni artiklis 34 sätestatu, ei või rahvusvahelised lepingud koormata kolmandat isikut või tuua talle vastupidi kasu ilma tema nõusolekuta (vt kohtuotsus, 25.2.2010, Brita, C-386/08, EU:C:2010:91, punktid 44 ja 52).
- 101 Kõnesoleval juhtumil on Üldkohus, nagu seda sai meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 75, vaidlustatud kohtuotsuse punktides 95–97 sisuliselt otsustanud, et erinevalt Euroopa Kohtu 25. veebruari 2010. aasta lahendis Brita (C-386/08, EU:C:2010:91) otsustatust ei ole see põhimõte tema lahendatava hagi läbivaatamisel asjassepuutuv, sest tema lahendatava hagi asjaolud erinevad selle kohtuotsuse aluseks olnud kohtuasja omadest.
- 102 Konkreetsemalt märkis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 96 ja 97, et liit ei ole sõlminud Lääne-Saharast pärit toodete suhtes muud assotsiatsioonilepingut kui see, mis seob teda Maroko Kuningriigiga, samas kui 25. veebruari 2010. aasta kohtuotsuse Brita (C-386/08, EU:C:2010:91) aluseks olnud kohtuasjas oli liit sõlminud assotsiatsioonilepingu mitte üksnes Iisraeli riigiga, vaid ka Palestiina Vabastusorganisatsiooniga (PVO), kes tegutses Jordani Läänekalda ja Gaza sektori Palestiina omavalitsuse nimel.
- 103 Vastupidi Üldkohtu hinnangule tuleb rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõtet niisuguse tõlgendamise raames arvestada, sest liidu ja Maroko Kuningriigi vahel sõlmitud assotsiatsioonilepingu kohaldamine Lääne-Sahara suhtes viinuks selleni, et leping puudutab „kolmandat isikut“.
- 104 Nimelt tuleb meelde tuletada, et Lääne-Saharat käsitlevas nõuandvas arvamuses, millele Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 8 viitas, tõdes Rahvusvaheline Kohus, et esiteks ei olnud Lääne-Sahara „hetkel, mil Hispaania Kuningriik selle koloniseeris, eikellegimaa (*terra nullius*)“, ning teiseks, et temale teadaolevad asjaolud ja info „ei kinnita, et ühelt poolt kõnesoleva territooriumi ja teiselt poolt Maroko Kuningriigi vahel eksisteeriks mingi ülemvõimusuhe“.
- 105 Konkreetsemalt rõhutas Rahvusvaheline Kohus Lääne-Saharat käsitlevas nõuandvas arvamuses selles küsimuses, et nimetatud territooriumi rahval on üldise rahvusvahelise õiguse kohaselt enesemääramisõigus, nagu on tõdetud käesoleva kohtuotsuse punktides 90 ja 91, arvestades et ÜRO Peaassamblee soovitas Lääne-Sahara küsimust käsitleva resolutsiooni 34/37 (mida on käsitletud käesoleva kohtuotsuse punktis 35) punktis 7, et Polisario Rinne, mis „esindab Lääne-Sahara rahvast, osaleks täiel määral Lääne-Sahara küsimusele õiglase, kestva ja lõpliku poliitilise lahenduse otsimises“, nagu Üldkohus märkis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 14 ja nagu ütles ka komisjon Euroopa Kohtus.
- 106 Neid tegureid arvestades tuleb Lääne-Sahara rahvast vaadelda rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõtte tähenduses kui „kolmandat isikut“, nagu sisuliselt nentis kohtujurist oma ettepaneku punktis 105. Niisuguses rollis võib assotsiatsioonilepingu kohaldamine, kui Lääne-Sahara territoorium lisatakse lepingu kohaldamisalasse, seda kolmandat isikut mõjutada, ilma et oleks vaja kindlaks teha, kas leping koormab kolmandat isikut või vastupidi, toob talle kasu. Selle kohta piisab, kui märkida, et nii ühel kui ka teisel juhul peab selline kohaldamine saama niisuguse kolmanda isiku nõusoleku. Käesoleval juhul ei nähtu vaidlustatud kohtuotsusest, et Lääne-Sahara rahvas oleks sellise nõusoleku andnud.
- 107 Neil asjaoludel on tõdemus, et Lääne-Sahara kuulub assotsiatsioonilepingu kohaldamisalasse, vastuolus rahvusvahelise õiguse põhimõttega lepingute suhtelise toime kohta, mida kohaldatakse liidu ja Maroko Kuningriigi vahelistele suhetele.
- 108 Eeltoodud kaalutlusi arvestades rikkus Üldkohus õigusnormi, kui ta sedastas vaidlustatud kohtuotsuse punktides 101 ja 103, et liitu ja Maroko Kuningriiki tuleb käsitada vaikimisi kokku leppinutena, et assotsiatsioonilepingu artiklis 94 sisalduvat mõistet „Maroko Kuningriik“ tõlgendatakse nii, et see hõlmab Lääne-Sahara territooriumi.

- 109 Mis teiseks puudutab vaidlustatud kohtuotsuse punkti 102, siis olgu märgitud, et Üldkohus tõdes seal, et kui nõukogu ja komisjon soovisid olla liberaliseerimislepingu Lääne-Sahara suhtes kohaldamise vastu, oleksid nad võinud nõuda, et selle lepingu teksti lisataks säte, mis niisuguse kohaldamise välistab; seejärel märkis Üldkohus, et nende „tegevusetus“ selles küsimuses näitab, et kaudselt nad nõustusid sellega, et liberaliseerimisleping, nagu ka assotsiatsioonileping, on selle territooriumi suhtes kohaldatav.
- 110 Eelnevaga seoses on Viini konventsiooni artikli 30 lõikes 2 kodifitseeritud norm, mille kohaselt juhul, kui lepingus on sätestatud, et selle kohaldamisel tuleb arvestada eelnevat või järgnevat lepingut või et seda ei loeta sellise lepinguga kokkusobimatuks, lähtutakse sellest teisest lepingust.
- 111 Nagu nähtub vaidlustatud kohtuotsuse punktides 18, 20 ja 21, on liberaliseerimisleping leping, mille eesmärk on muuta liidu ja Maroko Kuningriigi vahelist varasemat lepingut, nimelt assotsiatsioonilepingut ja täpsemalt varasemas lepingus põllumajandus- ja kalandustoodetega kauplemise liberaliseerimise valdkonnas ette nähtud sätteid. Nagu nähtub vaidlustatud kohtuotsuse samadest punktides, muutis liberaliseerimisleping assotsiatsioonilepingu 96 artiklist nelja, sealhulgas artiklit 94, ning asendas kolm viiest sellele lepingule lisatud protokollist. Nimetatud muudatused on ammendavad, nagu kinnitab kirjavahetus liidu ja Maroko Kuningriigi vahel, missuguses vormis liberaliseerimisleping sõlmitigi.
- 112 Sellest tuleneb, et assotsiatsioonileping ja liberaliseerimisleping on teineteisele järgnevad samade poolte vahel sõlmitud lepingud ning et liberaliseerimislepingut kui hilisemat lepingut, mis puudutab juba varasema lepinguga suuremas osas reguleeritud valdkonna täpseid ja piiratud aspekte, tuleb pidada assotsiatsioonilepingust sõltuvaks.
- 113 Arvestades niisugust konkreetset sidet, mida ei ole Euroopa Kohtus küsimuse alla seatud, tuleb Viini konventsiooni artikli 30 lõike 2 kohaselt asuda seisukohale, et assotsiatsioonilepingu sätteid, mida liberaliseerimislepinguga sõnaselgelt ei muudetud, peavad viimase kohaldamisel kehtima, et vältida igasuguseid vastuolusid nende kahe lepingu vahel.
- 114 Sellest järeldub, et liberaliseerimislepingut ei olnud võimalik selle sõlmimise hetkel käsitada nii, et selle lepingu territoriaalne kohaldamisala hõlmas Lääne-Sahara territooriumit; selliselt mõistmiseks ei olnud tarvis lisada lepingusse tingimust, mis sõnaselgelt selle territooriumi lepingu kohaldamisalast välistab.
- 115 Seega rikkus Üldkohus õigusnormi, kui ta asus seisukohale, et nõukogu ja komisjoni tuli pidada nõustunuiks sellega, et assotsiatsioonilepingut ja liberaliseerimislepingut kohaldatakse Lääne-Sahara territooriumi suhtes, kuna nad ei lisanud neist kahest lepingust teise tingimust, mis niisuguse kohaldamise välistaks.
- 116 Kõiki eelnevalt esitatud kaalutlusi arvestades otsustas Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 103 väärtalt, et liberaliseerimislepingut tuleb tõlgendada nii, et see on kohaldatav Lääne-Sahara territooriumi suhtes ja konkreetsemalt selle territooriumi Maroko Kuningriigi kontrolli all oleva osa suhtes, sest sellist tõlgendust ei saa õigustada ei assotsiatsioonilepingu ega liberaliseerimislepingu tekstiga ega ka nende lepingute sõlmimise taustal olnud asjaoludega, nii nagu neid käsitleti vaidlustatud kohtuotsuse punktides 101 ja 102.
- 117 Niisugust hinnangut ei sea kahtluse alla Üldkohtu analüüs vaidlustatud kohtuotsuse punktis 99, mis rajaneb selle kohtuotsuse punktides 77–87 esitatud asjaoludel.
- 118 Üldkohtu järeldused ja hinnangud neis punktides toovad esiteks esile tõsiasja, et nõukogu ja komisjon olid liberaliseerimislepingu sõlmimise hetkel teadlikud asjaolust, et Maroko ametivõimud kohaldavad assotsiatsioonilepingu sätteid Lääne-Sahara territooriumi suhtes juba aastaid. Need kaks institutsiooni ei ole sellisele kohaldamisele kordagi vastu vaieldud ja on teinud selles osas teataval määral koostööd. Viimaseks, assotsiatsioonilepinguga kokku lepitud ja liberaliseerimislepinguga muudetud tariifsete

soodustuste kava kohaldatakse alates viimasena nimetatud lepingu sõlmimisest teatavil juhtudel *de facto* Lääne-Saharast pärit toodetele, nagu nõukogu ja komisjon oma menetlusdokumentides ja kohtuistungil märkisid.

- 119 Nagu muu hulgas tuleneb vaidlustatud kohtuotsuse punktist 102, leidis Üldkohus, et niisugune pärast assotsiatsioonilepingu sõlmimist kujunenud praktika õigustab assotsiatsioonilepingu ja liberaliseerimislepingu tõlgendamist selliselt, et Lääne-Sahara territoorium kuulub nende lepingute kohaldamisalasse.
- 120 Sellega seoses on oluline rõhutada, et Viini konventsiooni artikli 31 lõike 3 punkti b kohaselt tuleb rahvusvahelise lepingu tõlgendamisel rööbiti kontekstiga muu hulgas arvestada lepingu kohaldamise edaspidist praktikat, mis kehtestab osalisriikide kokkuleppe selle lepingu tõlgendamise suhtes.
- 121 Nagu käesoleval juhtumil tuleneb vaidlustatud kohtuotsuse punktidest 77, 83 ja 87, rõhutasid nõukogu ja komisjon, nagu ka Polisario Rinne, et kuigi assotsiatsioonilepingus ja liberaliseerimislepingus ette nähtud tariifsete soodustuste kava Lääne-Saharast pärit toodete suhtes teatavil juhtudel küll kohaldatakse, toimub see kohaldamine *de facto*.
- 122 Olgu märgitud, et Üldkohus ei käsitlenud vastupidi Viini konventsiooni artikli 31 lõike 3 punktis b ettenähtule seda, kas niisugune kohaldamine oli teatavil juhtudel käsitatav pooltevahelise kokkuleppena, mille eesmärk oli muuta assotsiatsioonilepingu artikli 94 tõlgendamist.
- 123 Liidu väidetav tahe, mis väljendub hilisemas praktikas ja seisneb selles, et assotsiatsioonilepingut ja liberaliseerimislepingut hakatakse lugema Lääne-Sahara territooriumi suhtes õiguslikult kehtivaiks, oleks ka tingimata tähendanud möönmist, et liit kavatseb täita neid lepinguid viisil, mis ei ole kooskõlas enesemääramise põhimõttega ja rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõttega, ehkki ta tuletas korduvalt meelde vajadust neid põhimõtteid järgida, nagu komisjon rõhutab.
- 124 Niisugune täitmine oleks igal juhul kokkusobimatu põhimõttega, et lepingut täidetakse heas usus, mis on ometi üldise rahvusvahelise õiguse põhimõtte, kuuludes kohaldamisele selle õiguse subjektide suhtes, kes on lepingu pooled (vt selle kohta kohtuotsused, 16.6.1998, Racke, C-162/96, EU:C:1998:293, punkt 49, 23.1.2014, Manzi ja Compagnia Naviera Orchestra, C-537/11, EU:C:2014:19, punkt 38).
- 125 Eelöeldust järeldub, et Üldkohus rikkus ka siis õigusnormi, kui ta leidis, et vaidlustatud kohtuotsuse punktides 99 ja 102 käsitletud hilisem praktika õigustas nende lepingute tõlgendamist selliselt, et need on Lääne-Sahara territooriumi suhtes õiguslikult kohaldatavad.
- 126 Kuivõrd Üldkohus otsustas seega vääralt, et liberaliseerimislepingut tuleb tõlgendada nii, et see on õiguslikult kohaldatav Lääne-Sahara territooriumi suhtes, võttes selle järelduse seejärel lähte-eelduseks Polisario Rinde õiguse esitada hagi analüüsil, nagu ilmneb käesoleva kohtuotsuse punktides 43, 44 ja 74, siis tuleb apellatsioonkaebus rahuldada, ilma et tuleks täiendavalt käsitleda nõukogu ja komisjoni esitatud muid väiteid ja argumente.
- 127 Seega tuleb vaidlustatud kohtuotsus tühistada.

Hagi

- 128 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 61 esimese lõigu kohaselt tühistab Euroopa Kohus Üldkohtu otsuse, kui apellatsioonkaebus on põhjendatud, ja võib teha ise asja suhtes lõpliku kohtuotsuse, kui menetlusstaadium seda lubab, või suunata asja tagasi Üldkohtusse otsustamiseks.

- 129 Käesoleval juhul tuleb Euroopa Kohtul teha ise lõplik otsus asja suhtes, mille menetlusstaadium seda lubab.
- 130 ELTL artikli 263 neljandas lõigus on ette nähtud kaks võimalust, mil füüsilisele või juriidilisele isikule on antud õigus esitada hagi akti peale, mille adressaat ta ei ole. Esiteks võib niisuguse hagi esitada tingimusel, et see akt puudutab isikut otseselt ja isiklikult. Teiseks võib niisugune isik esitada hagi üldkohaldatava akti peale, mis ei sisalda rakendusmeetmeid, kui see akt puudutab teda otseselt.
- 131 Kõnesoleval juhul tuleb kõigepealt tõdeda, et argumentatsioon, mille Polisario Rinne esitab, et tõendada oma õigust esitada hagi vaidlusaluse otsuse tühistamise nõudes, rajaneb tõdemusel, et kõnealuse otsusega heaks kiidetud liberaliseerimislepingut kohaldatakse praktikas teatavil juhtudel Lääne-Sahara territooriumi suhtes, ehkki viimane ei ole Maroko Kuningriigi territooriumi osa.
- 132 Nagu ilmneb käesoleva kohtuotsuse punktides 83–125 esitatud põhjendustest, tuleb liberaliseerimislepingut kooskõlas liidu ja Maroko Kuningriigi vahelistes suhetes kohaldamisele kuuluvate asjassepuutuvate rahvusvahelise õiguse normidega tõlgendada nii, et see ei ole kohaldatav Lääne-Sahara territooriumi suhtes.
- 133 Seega tuleb asuda seisukohale, ilma et oleks tarvis analüüsida ülejäänud argumentatsiooni, millega nõukogu ja komisjon vaidlustavad hagi vastuvõetavuse, et Polisario Rinnet ei saa tema esitatud argumente arvestades ühelgi juhul käsitada nii, et tal on hagi esitamise õigus vaidlusaluse otsuse tühistamise nõudes.
- 134 Järelikult tuleb jätta hagi vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata.

Kohtukulud

- 135 Kodukorra artikli 184 lõige 2 sätestab, et kui apellatsioonkaebus on põhjendatud ja Euroopa Kohus teeb ise kohtuasjas lõpliku otsuse, otsustab ta kohtukulude jaotamise.
- 136 Kodukorra artikli 138 lõike 1 kohaselt, mis kodukorra artikli 184 lõike 1 alusel on kohaldatav apellatsioonkaebuse suhtes, on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud.
- 137 Kuna käesolevas kohtuasjas nõudis nõukogu kohtukulude väljamõistmist Polisario Rindelt ja viimane on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb nõukogu kohtukulud välja mõista Polisario Rindelt.
- 138 Kodukorra artikli 140 lõike 1 kohaselt, mis kodukorra artikli 184 lõike 1 alusel on samuti kohaldatav apellatsioonimenetluse suhtes, kannavad menetlusse astuvad liikmesriigid ja institutsioonid ise oma kohtukulud.
- 139 Käesolevas kohtuasjas kannavad Belgia Kuningriik, Saksamaa Liitvabariik, Hispaania Kuningriik, Prantsuse Vabariik ja Portugali Vabariik ning esimeses kohtuastmes menetlusse astunud komisjon oma kohtukulud ise.
- 140 Kodukorra artikli 140 lõikes 3, mis on kodukorra artikli 184 lõike 1 alusel samuti kohaldatav apellatsioonkaebuse suhtes, on muu hulgas sätestatud, et Euroopa Kohus võib otsustada, et muu menetlusse astuja kui liikmesriik või institutsioon kannab oma kohtukulud ise.
- 141 Käesolevas asjas tuleb Comaderi kohtukulud jätta tema enda kanda.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

- 1. Tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 10. detsembri 2015. aasta otsus Polisario Rinne vs. nõukogu (T-512/12, EU:T:2015:953).**
- 2. Jätta Rahvarinde saguia-el-hamra ja rio de oro vabastamiseks (Polisario Rinne) hagi vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata.**
- 3. Jätta Rahvarinde saguia-el-hamra ja rio de oro vabastamiseks (Polisario Rinne) kohtukulud tema enda kanda ja mõista temalt välja Euroopa Liidu Nõukogu kohtukulud.**
- 4. Jätta Belgia Kuningriigi, Saksamaa Liitvabariigi, Hispaania Kuningriigi, Prantsuse Vabariigi, Portugali Vabariigi, Euroopa Komisjoni ja Maroko põllumajanduse ja maaelu arengu konföderatsiooni (Comader) kohtukulud nende enda kanda.**

Allkirjad